

Válságon innen és válságon túl

Recenzió

Losoncz Miklós: *Az államadósság-válság és kezelése* című könyvéről
(Tri-Mester Kiadó, Tatabánya, 2014, 414 o.)

„What we know about the global financial crisis is that we don't know very much.”

Paul Samuelson

Az Amerikai Egyesült Államokból 2007 nyarán begyűrűző pénzügyi és gazdasági válság, valamint a 2010-es európai szuverén adósságválság az európai integráció történetének legsúlyosabb recesszióját idézte elő. Ez utóbbiból még 2015-re sem lábalt ki az euró-zóna valamennyi érintett tagállama. A válságokról, az egyes országok helyzetéről számos tanulmány látott már napvilágot a nemzetközi és hazai szakirodalomban, kimondottan az adósságválságról, annak okairól és következményeiről azonban még nem jelent meg szintetizáló jellegű monográfia Magyarországon. Hiánypótlónak tekinthetjük tehát Losoncz Miklós legújabb könyvét, amely a Tri-Mester Kiadónál jelent meg 2014-ben. A szerző a gazdasági és monetáris unió egyik legelismertebb szakértőjének számít hazánkban, aki folyamatosan nyomon követte a válság eseményeit, és azokról hétről hétre, hónapról hónapra újságcikkekben, tanulmányokban számolt be az érdeklődő olvasóknak. A könyv végén található kronológia segítségével napról napra kísérhetjük figyelemmel a válság és a válságkezelés eseményeit, intézkedéseit.

A globális pénzügyi és gazdasági válság gyakorlatilag mind a négy válságtípus (valuta-, adósság-, bank- és fizetésmérleg-válság) jegyeit felmutatta, míg a szuverén adósságválság sem egyszerűen likviditási, hanem fizetőképességi válságnak tekinthető a szerző álláspontja szerint. Teljes mértékben egyet tudunk érteni Losoncz Miklós azon hipotézisével is, miszerint a szuverén adósságválsághoz és annak súlyosbodásához a GMU intézményi és gazdaságpolitikai hiányosságai, diszfunkcionális hatásai is jelentős mér-

1 Általános rektorhelyettes, tanszékvezető egyetemi docens, Budapesti Gazdasági Főiskola.

tékben hozzájárultak. A lisszaboni szerződések a korábbi elsődleges uniós joganyagtól eltérően tartalmazzák az Európai Unióból történő szabályozott kilépés lehetőségét, hasonló rendelkezések azonban a GMU-ból való kiválásra nem születtek. Losoncz Miklós a GMU-ból való kizárás vagy kilépés valamennyi forgatókönyvét és esetleges jogi vagy technikai akadályát figyelembe veszi. Az a megállapítása azonban vitatható, hogy ha a GMU-ból való kiválással az érintett tagállam az EU-t is elhagyná, akkor az egyúttal a schengeni övezetből való kilépést vagy az adott országgal szemben magas vámok bevezetését is maga után vonhatja.

Az európai integrációt igazi változásra, reformokra, megújulásra általában válsághelyzetek készítetik. Így történt ez az 1980-as években, amikor megkezdődött a belső piac létrehozása, és ezt a folyamatot figyelhetjük meg 2009-től napjainkig is. Soha ennyi paktumot nem kötöttek vagy módosítottak még ilyen rövid idő alatt az európai integráció története során. Érdekes kérdés, vajon mennyiben alakultak volna másképpen a fejlemények, ha az eredeti, Waigel-féle Stabilitási Paktumot fogadták volna el (arról nem is beszélve, hogy az 1997-ben elfogadott paktumot 2005-ben még fel is lazították). A válságkezelési intézkedések mindazonáltal kétségkívül képesek a gazdaságpolitikai koordináció erősítésére, ugyanakkor a szerzővel együtt megalapozottan kételkedhetünk egyes lépések eredményességében – így például abban, hogyan segíti elő a válság megelőzését és kezelését a túlzott fizetésimérleg-többlettel vagy -hiánnyal rendelkező országokra vonatkozó riasztási mechanizmus. A konstrukció még messze nem készült el, a valódi gazdasági és monetáris unió megvalósítása érdekében tervezett bankunió bevezetése napjainkban is folyamatban van. Sőt a szerző is szorgalmaz további intézkedéseket a gazdasági kormányzás kiteljesítéséért. A könyv egészére érvényes, hogy a szerző igyekszik minél több szakértői álláspontot bemutatni, és az esetek többségében saját szakmai véleményét is beépíteni.

Mind a globális pénzügyi-gazdasági, mind pedig a szuverén adósságválság meglehetősen eltérő mértékben érintette az egyes tagállamokat, az utóbbi kialakulásának ráadásul országspecifikus okai is voltak, ezért kell óvatosan eljárni – mint ahogyan Losoncz Miklós hangsúlyozza – az országok összehasonlításakor. Kifejezetten jó ötlet, hogy a szerző több országot is részletesebben elemez a válság hatásai és kezelése szempontjából, így Németországot, Görögországot, Ciprust, Írországot, Szlovéniát, Észtországot, Lettországot, Nagy-Britanniát, Dániát és Lengyelországot. Hiányérzetünk támadhat azonban az előző felsorolás kapcsán, mivel szívesen olvasnánk hasonló elemzést Olaszországról, Portugáliáról és Spanyolországról. Ahogy az országtanulmányokból kitűnik, a szuverén adósságválság egyes országokban aszimmetrikus sokként is értelmezhető.

Losoncz Miklós részletes, alapos elemzéseket tartalmazó fejezeteit terjedelmes összefoglaló rész zárja, amely önálló tanulmányként is megállná a helyét. Újszerű, az előző részekben nem olvasott következtetésekkel is találkozhatunk itt, amelyek kritikával illetik például a politikai szférát és az uniós intézményeket. Az egyes fejezetek kidolgozottságának mértékéből is következik, hogy előfordulnak kisebb átfedések a műben, ezek azonban még jobban ráirányítják a figyelmet a fontos kérdésekre. Alapos kutatómunkára vall a kötet impozáns irodalomjegyzéke, jóllehet egyes fejezetekhez több németországi forrás is felhasználható lett volna.

Losoncz Miklós könyve ajánlott olvasmány mindazoknak – legyenek főiskolai, egyetemi hallgatók, oktatók, kutatók, újságírók, közgazdászok –, akik érdeklődnek a gazdasági és monetáris unió iránt, meg akarják érteni a válság természetét, következményeit és a válságkezelés eredményeit. Kötelező irodalom viszont az Európai Unióval foglalkozó gazdaságtudományi vagy nemzetközi tanulmányok mesterképzéses és doktori hallgatóknak, oktatóknak és kutatóknak, akik kézikönyvként is használhatják. Egy biztos: kapcsolódva a Nobel-díjas közgazdász mottóként idézett mondatához, megállapíthatjuk, hogy a könyv elolvasása után már sokkal többet tudunk a válságról. Várjuk a folytatást!